

Rektor för en kommunal grundskola nekade företrädare för en fristående gymnasieskola att få komma till skolan och informera om sin gymnasieutbildning; fråga om rektors handlande stod i strid med objektivitetsprincipen i 1 kap. 9 § regeringsformen

Anmälan

I en anmälan till JO framförde AA klagomål angående att John Bauergymnasiet i Ystad nekats att få komma till Färsinga lärcenter i Sjöbo kommun för att informera om sin gymnasieutbildning. Han anförde bl.a. följande.

Under sex år har John Bauergymnasiet informerat elever i årskurs 9 vid grundskolor i bl.a. Sjöbo kommun om sin utbildning. Med anledning av en förfrågan under 2008 om att få lämna sådan information fick John Bauergymnasiet, den 20 oktober 2008, följande svar från rektor BB, Färsinga lärcenter.

Hej

Ledsen att svaret har dröjt, men frågan behandlades i strategiska ledningsgruppen först i fredags. Dessvärre är det så att vi upplåter lokaler och tid endast till de gymnasieskolor som vi har samverkansavtal med.

Senare samma dag skickade BB ett kompletterande svar med följande lydelse.

Hej- ett förtydligande gällande gymnasieinformation till år 9: I Sjöbo kommun har rektorerna tagit ställning för att endast det egna gymnasieförbundet ska bjudas in för att ge information till år 9 eleverna. Skulle eleverna ej finna den utbildning de söker inom gymnasieförbundet är det SYV:arna som på ett objektivt sätt ska informera om utbildningsalternativen.

AA gjorde gällande att rektors beslut stred mot kravet på saklighet och opartiskhet i 1 kap. 9 § regeringsformen.

Utredning

Anmälan remitterades till Familjenämnden i Sjöbo kommun för utredning och yttrande.

I ett remissvar anförde familjenämnden följande.

Nämndens inställning till anmälan

Familjenämnden bestrider den i anmälan angivna uppgiften om att nämndens verksamhetsutövande skulle strida mot beaktandet av allas likhet inför lagen samt iakttagandet av saklighet och opartiskhet, vilket är innebörden av 1 kap.9 § regeringsformen.

Korrespondens mellan rektor BB och klaganden

Korrespondensen inleddes av en frågeställning från klaganden varvid BB informerade denne om de regler för gymnasierepresentation som är rådande i dennes rektorsområde. Då BB nyligen tillträtt sin befattning rådgjorde han med de övriga rektorer som ansvarar för skolår 6–9 om huruvida någon policy för frågans område förelåg i Sjöbo kommun före det att svaret avgavs till klaganden.

Då BB omgående noterade att hans svar kunde missuppfattas i den del som avser Sjöbo kommuns relation till Sydsåkånska gymnasieförbundet kontaktade han klaganden ånyo med ett förtydligande redan samma dag. Sydsåkånska gymnasieförbundet är således inte någon samverkanspart utan utgör ett av kommuner samägt förbund där Sjöbo kommun är en ägar part.

Sjöbo kommuns inställning i frågan om gymnasierepresentation i grundskola bygger således på en policy som samtliga rektorer för skolår 6–9 valt att ansluta sig till; som framgår av BB:s skrivning och som vare sig utgör ett delegationsbeslut eller ett beslut fattat av strategiska ledningsgruppen.

Övrigt/bedömning

Sjöbo kommun har sedan en längre tid flera inrättade tjänster i form av studie- och yrkesvägledare för respektive grundskola. Under 2008 har familjenämnden antagit en ny organisation för dessa tjänster, vilken innebär att ett vägledningsteam bildats. Detta har tilldelats ett gemensamt ansvar för all studie- och yrkesvägledning inom kommunen.

En central uppgift för denna funktion är att ge saklig, korrekt och opartisk vägledning till elever och föräldrar. I den mån ett önskemål om gymnasiealternativ inte skulle kunna inrymmas inom det av kommunen delägda gymnasieförbundet har studie- och yrkesvägledningen ett särskilt ansvar för att presentera andra alternativ från andra utbildningsanordnare.

Av intresse är därvidlag att inga fristående skolor på grundskolenivå synes tillhandahålla denna studie- och yrkesvägledarefunktion. Vidare finner nämnden det anmärkningsvärt att de fristående gymnasieskolorna synes utgå ifrån att obligatorisk skoltid skall tas i anspråk för information om frivillig utbildning som tillhandahålles av vinstdrivande och konkurrensutsatta företag.

I Sjöbo kommuns närområde driver uppskattningsvis minst 35 olika entreprenörer fristående gymnasieverksamhet. Någon rimlighet i att upplåta grundskoletid för samtliga dessa och på så vis efterkomma klagandens definition av opartiskhet och saklighet föreligger av förklarliga skäl ej.

Familjenämnden bedömer att principen om likabehandling är av yttersta vikt och att den policy som etablerats och efterlevs av nämndens rektorsområden svarar väl upp mot denna. Analogt uppmanas samtliga skolhuvudmän utan undantag att förlägga sin marknadsföring av sina tjänster till platser utanför nämndens lokaler och till tider som ej konkurrerar med grundskolans skoldagar.

AA kommenterade remissvaret. Han anförde bl.a. följande. Av remissvaret framgår att John Bauergymnasiets ”gymnasieutbildning inte presenteras sakligt och opartiskt utan som ett andrahandsalternativ”. Trots att familjenämnden har anfört att samtliga skolhuvudmän uppmanas att förlägga sin marknadsföring till platser

utanför nämndens lokaler och på tider som inte konkurrerar med grundskolans skoldagar har ”Sydskånska Gymnasieförbundet haft möjlighet att informera under 2008”.

Mot bakgrund av vad AA anförde i sitt yttrande över remissvaret begärde JO att familjenämnden skulle komma in med ett förnyat yttrande. Yttrandet skulle särskilt belysa huruvida företrädare för Sydskånska gymnasieförbundet getts möjlighet att informera i grundskolan om sina utbildningar och om fristående skolor, i första hand John Bauergymnasiet i Ystad, nekats att lämna motsvarande information.

I ett förnyat remissvar anförde familjenämnden bl.a. följande.

Avseende den första frågan angående gymnasieförbundet har grundskolan i Sjöbo ett uppdrag direkt från kommunfullmäktige genom ägardirektiv och reglemente att sedan gymnasieförbundets bildande samverka vid övergången mellan de olika skolformerna. Under en period har också diskuterats att använda gemensamma vägledaresurser. Vägledarna på gymnasieförbundet förbereder och arbetar tillsammans med grundskolans vägledare vid överlämnandet. Samtliga vägledare redovisar och informerar om alla program, alltså även de program som inte kommunen själv bedriver inom gymnasieförbundet. De flesta friskolor inom regionen har valt att ingå i en regional skolportal.

John Bauergymnasiet har inte erbjudits att besöka grundskolan i Sjöbokommun under skoltid. Vad vi känner till har inte John Bauergymnasiet några vägledartjänster som kan samverka med kommunens eller gymnasieförbundets vägledning eller som kan ge information om alla deras program.

Till remissvaret hade vissa handlingar fogats.

En tjänsteman vid JO:s expedition inhämtade därefter upplysningar per telefon från förvaltningschefen CC, Sjöbo kommun. Hon anförde följande. John Bauergymnasiet i Ystad vände sig till kommunen och bad om att få informera om sin verksamhet i grundskolorna. John Bauergymnasiet nekades detta och hänvisades till att lämna informationen utanför skoltid. Sydskånska gymnasieförbundet tilläts att lämna information i grundskolorna eftersom det är kommunens egen verksamhet, dvs. kommunen är ”delägare” i verksamheten.

AA kommenterade det förnyade remissvaret och den tjänsteanteckning som upprättats i anledning av telefonsamtalet med CC.

I ett beslut den 23 mars 2010 anförde *JO André* följande.

Bedömning

En skola är inte en allmän plats, och yttrandefriheten enligt regeringsformen innefattar inte någon rätt för medborgarna – eller en sammanslutning av sådana – att få tillträde till en skola för att där sprida information. Skolledningen kan dock ge tillstånd för utomstående att komma till skolan för ett sådant ändamål. Vid ställningstagande till om någon eller några i detta syfte ska få tillträde till en skola måste skolledningen beakta den övergripande bestämmelsen i 1 kap. 9 § regeringsformen: Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör

uppgifter inom den offentliga förvaltningen ska i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet.

I ärendet uppkommer fråga om det förhållandet att BB, rektor för Färsinga lärcenter, har nekat John Bauergymnasiet i Ystad att få komma till lärcentret för att informera om sin gymnasieutbildning, kan anses stå i strid med objektivitetsprincipen i 1 kap. 9 § regeringsformen.

Av 1 kap. 23 § skollagen (1985:1100) framgår att huvudmannen ansvarar för att elever i bl.a. grundskolan har tillgång till sådan kompetens att elevernas behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses.

Enligt 1994 års läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) ska elever få underlag för att välja fortsatt utbildning. Detta förutsätter att den obligatoriska skolan nära samverkar med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till. Läraren ska bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning och medverka till att utveckla kontakter med bl.a. mottagande skolor. Vidare ska studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen.

I Skolverkets allmänna råd om studie- och yrkesorientering (SKOLFS 2009:20) anges bl.a. att det är viktigt att studie- och yrkesorienteringen i den obligatoriska skolan är utformad på ett sådant sätt att varje elev får information om de kurser och utbildningar som finns inom gymnasieskolan.

En skola har i princip rätt att själv bestämma på vilket sätt den ska ge elever information om utbildningar och studievägar samt vägleda elever inför val av utbildning. Informationen och vägledningen måste emellertid ges på ett objektivt sätt. I Skolverkets allmänna råd och kommentarer om studie- och yrkesorientering (2009) anges bl.a. följande.

Studie- och yrkesorienteringen ska vara opartisk. Eleven ska kunna lita på att studie- och yrkesorienteringen inte styrs av olika särintressen t.ex. när en viss föreslagen utbildning har en organisatorisk koppling till den skola som eleven går i eller till företag och organisationer som skolan samarbetar med.

Det kan varken av anmälan eller nämndens remissvar dras någon säker slutsats om vilken typ av information som Sydsvenska gymnasieförbundet har lämnat. Det kan ha förhållit sig på det sättet att Färsinga lärcenter låtit anställda inom gymnasieförbundet ge eleverna i årskurs 9 vägledning inför deras kommande gymnasieval, dvs. sådan information som brukar beskrivas som studie- och yrkesorientering. Om det endast har varit fråga om sådan allmän information kan detta inte anses ha medfört att rektors beslut har missgynnat John Bauergymnasiet på ett sådant sätt att beslutet skulle strida mot 1 kap. 9 § regeringsformen. Informationen har emellertid möjligen inte begränsats till att vara endast generell, utan det kan även – direkt eller indirekt – ha förekommit en form av

”marknadsföring” av gymnasieförbundets egna skolor i syfte att få elever att i första hand välja en utbildning som förbundet erbjuder.

Jag har inte bedömt att det finns skäl för mig att närmare utreda vad som förevarit vid informationstillfället. Rent allmänt vill jag dock anföra följande. För det fall en grundskola tillåter en viss gymnasieskola att komma till skolan för att informera särskilt om sin skola och de utbildningar som just den gymnasieskolan erbjuder, kan inte andra gymnasieskolor förvägras möjlighet att på samma villkor få lämna motsvarande information om sin verksamhet. Ett sådant agerande skulle nämligen stå i strid med det krav på saklighet och opartiskhet som gäller i verksamheten.

Jag utgår från att familjenämnden i sin framtida verksamhet beaktar vad jag nu har uttalat.